

ปรัชญาทางการเมืองว่าด้วยรัฐที่เข้มแข็งของโทมัส ฮอบส์*

THOMAS HOBBS' POLITICAL PHILOSOPHY OF THE STRONG STATE

ประสงค์ เล็กโล่ง

Prasong Lekloang

องค์การบริหารส่วนตำบลนิคมพัฒนา จังหวัดระยอง

Nikhom Phatthana Subdistrict Administrative Organization, Rayong Province

Corresponding Author E-mail: Wanidarayong@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองของโทมัส ฮอบส์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานแนวคิดเกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็ง ฮอบส์เสนอว่าในสภาวะธรรมชาติ มนุษย์มีเสรีภาพสมบูรณ์แต่ขาดความปลอดภัย เนื่องจากการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวทำให้เกิดความขัดแย้งและสงครามระหว่างกัน เพื่อหลีกเลี่ยงสภาวะดังกล่าว มนุษย์จึงตกลงกันทำสัญญาประชาคม โดยมอบอำนาจทั้งหมดให้กับรัฐหรือ “เลเวียธาน” ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจสูงสุด ฮอบส์มองว่า รัฐที่เข้มแข็งเป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสังคม อำนาจสูงสุดของรัฐต้องไม่ถูกแบ่งแยกหรือจำกัดโดยกลไกอื่นใด และประชาชนต้องยอมรับการปกครองของรัฐอย่างสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ยังเผชิญข้อวิพากษ์ในประเด็นเกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ความชอบธรรมของอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ และขอบเขตที่รัฐสามารถแทรกแซงชีวิตส่วนตัวของประชาชน โดยผู้เขียนได้วิเคราะห์ข้อดีและข้อจำกัดของปรัชญาของฮอบส์ในบริบทสังคมปัจจุบัน โดยเฉพาะในเรื่องการสร้างรัฐที่เข้มแข็งเพื่อจัดการกับความท้าทายร่วมสมัย เช่น ความไม่สงบทางการเมือง ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และปัญหาโลกาภิวัตน์ บทความยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับใช้แนวคิดของฮอบส์ในรูปแบบที่สมดุล โดยเน้นการรักษาความมั่นคงในสังคมควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน ปรัชญาของฮอบส์เกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็งยังคงมีความเกี่ยวข้องในยุคปัจจุบัน แต่ต้องถูกตีความและประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสมเพื่อตอบสนองต่อความซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ: ปรัชญาการเมือง, รัฐที่เข้มแข็ง, สัญญาประชาคม

*Received November 22, 2024; Revised December 16, 2024; Accepted January 13, 2025

Abstract

This article analyzes the political philosophy of Thomas Hobbes, focusing on the role of a strong state in maintaining social order and security. Drawing from *Leviathan*, Hobbes argues that in the State of Nature, humans have absolute freedom but lack safety and order. To avoid the "War of All Against All," individuals must enter into a Social Contract, transferring their power to the state, represented by the "Leviathan," as the ultimate sovereign authority. The article explores the relationship between freedom and security, highlighting that the partial surrender of individual liberty in exchange for security is a fundamental basis for establishing a strong state. It also reinterprets the concept of "Leviathan" in the contemporary context, addressing modern challenges such as cyber threats, pandemic control, and political unrest, demonstrating the flexibility and relevance of Hobbes' ideas in the 21st century. However, the article critiques the extent of state power in a strong state, focusing on the legitimacy of absolute power and the conflict between state security and individual freedoms. It emphasizes that constructing a strong state today requires mechanisms to safeguard individual rights and clearly defined limits to the exercise of state power. In conclusion, while Hobbes' ideas face criticism in certain areas, they remain relevant in modern times, particularly in achieving a balance between security and liberty, which are essential elements for the development of society and the state in the contemporary world.

Keywords: Political Philosophy, Strong State, Social Contract

บทนำ

แนวคิดเรื่องรัฐที่เข้มแข็ง (Strong State) ของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ ฮอบส์เสนอว่าในสภาวะธรรมชาติ (State of Nature) มนุษย์มีเสรีภาพสมบูรณ์ แต่ขาดความมั่นคงและความปลอดภัย การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวนำไปสู่ความขัดแย้งและความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ส่งผลให้ชีวิตในสภาวะดังกล่าว “เปล่าเปลี่ยว ยากลำบาก โหดร้าย และสั้น” (Solitary, Poor, Nasty, Brutish, And Short) (Hobbes, 1651) ฮอบส์เชื่อว่า การแก้ไข

ปัญหานี้อยู่ที่การสร้างสัญญาประชาคม (Social Contract) ที่ประชาชนยินยอมมอบอำนาจให้รัฐหรือ “เลเวียธาน” (Leviathan) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสังคม ใน Leviathan ฮอบส์ได้อธิบายถึงความสำคัญของรัฐที่มีอำนาจสูงสุดในการกำหนดกฎระเบียบและบังคับใช้กฎหมาย เพื่อหลีกเลี่ยง “สงครามของทุกคนต่อทุกคน” (War of All Against All) รัฐที่เข้มแข็งจึงต้องมีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (Absolute Power) โดยไม่สามารถแบ่งแยกหรือท้าทายได้ อย่างไรก็ตาม แนวคิดนี้ได้ถูกวิพากษ์ในประเด็นเกี่ยวกับขอบเขตอำนาจรัฐและสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ผู้เขียนจึงสนใจที่จะศึกษาการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงของรัฐและเสรีภาพของประชาชน โดยพิจารณาความเกี่ยวข้องของแนวคิดรัฐที่เข้มแข็งในบริบทสังคมร่วมสมัย เช่น การจัดการภัยคุกคามทางไซเบอร์ การควบคุมโรคระบาด และการป้องกันความไม่สงบทางการเมือง นอกจากนี้ ยังได้ตั้งข้อวิพากษ์เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจของรัฐที่เข้มแข็งในด้านความชอบธรรมของอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ และการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงของรัฐกับการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน แนวคิดของฮอบส์ยังคงมีความเกี่ยวข้องในปัจจุบัน โดยเฉพาะในด้านการสร้างรัฐที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาที่ซับซ้อนและหลากหลาย เช่น ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความไม่สงบทางการเมือง และความเปลี่ยนแปลงทางสังคม แนวคิดนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญสำหรับการวิเคราะห์บทบาทของรัฐในยุคปัจจุบัน (Skinner, 1996; Stiglitz, 2002)

สภาวะธรรมชาติและความจำเป็นในการจัดตั้งรัฐตามแนวคิดของโทมัส ฮอบส์

โทมัส ฮอบส์ เป็นนักปรัชญาการเมืองชาวอังกฤษในศตวรรษที่ 17 ที่มีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานแนวคิดเรื่องรัฐที่เข้มแข็ง โดยมีจุดเริ่มต้นจากการอธิบายสภาวะธรรมชาติ ของมนุษย์ ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการจัดตั้งรัฐเพื่อความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสังคม และฮอบส์เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนถูกขับเคลื่อนโดยการแสวงหาอำนาจ เพราะมนุษย์มีความเห็นแก่ตัวและก้าวร้าวโดยธรรมชาติ ในสภาวะของธรรมชาติ ปราศจากพันธสัญญาเชิงบวกใด ๆ ไม่มีมนุษย์คนใดถูกผูกมัดที่จะยอมรับเงื่อนไขแห่งสันติภาพ เพราะไม่มีเงื่อนไขใดที่ผูกพันกับสันติภาพโดยธรรมชาติ โดยฮอบส์ได้อธิบายเกี่ยวกับสภาวะธรรมชาติ ไว้ดังนี้ (พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต, 2566)

1. การอธิบายสภาวะธรรมชาติ ที่มนุษย์มีเสรีภาพสมบูรณ์แต่ไร้ความมั่นคง ฮอบส์อธิบายว่า สภาวะธรรมชาติเป็นสถานะดั้งเดิมก่อนที่มนุษย์จะมีการจัดตั้งรัฐหรือรัฐบาล ในสภาวะนี้ มนุษย์มีเสรีภาพสมบูรณ์ในการกระทำทุกสิ่งเพื่อความอยู่รอดของตนเอง อย่างไรก็ตาม สภาวะธรรมชาตินั้นเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงและความกลัว เนื่องจากไม่มีองค์กรใดทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยหรือปกป้องสิทธิของแต่ละบุคคล ฮอบส์เรียกสถานการณ์

ในสภาวะธรรมชาตินี้ว่า “สงครามของทุกคนต่อทุกคน” (War of All Against All) ซึ่งมนุษย์แต่ละคนอยู่ในสภาพที่ต้องปกป้องตนเองตลอดเวลา เขากล่าวว่า “ชีวิตในสภาวะธรรมชาติคือชีวิตที่เปล่าเปลี่ยว ยากลำบาก โหดร้าย และสั้น” (Solitary, Poor, Nasty, Brutish, and Short)

2. ความขัดแย้งที่เกิดจากผลประโยชน์ส่วนตัวและความกลัว ฮอบส์เชื่อว่า ความขัดแย้งในสภาวะธรรมชาติเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ที่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน (Self-Interest) ซึ่งอาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิของผู้อื่น (Hobbes, 1651) มนุษย์แต่ละคนพยายามแสวงหาอำนาจเพื่อความอยู่รอดและความมั่นคง ซึ่งก่อให้เกิดความหวาดกลัว (Fear) ต่อการโจมตีหรือการแย่งชิงทรัพย์สินจากผู้อื่น ความกลัวเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้มนุษย์พยายามหาทางหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง ฮอบส์เสนอว่าแม้มนุษย์จะมีเหตุผล แต่เหตุผลนั้นนำไปสู่ความต้องการความมั่นคงส่วนตัว ซึ่งไม่อาจบรรลุได้ในสภาวะที่ปราศจากอำนาจส่วนรวม (Gauthier, 1986)

3. ความจำเป็นในการสร้างสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อความสงบเรียบร้อย โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) มองว่าในสภาวะธรรมชาติ (State of Nature) มนุษย์อยู่ในสถานการณ์ที่ไม่มีองค์กรหรืออำนาจส่วนกลางที่สามารถรักษาความสงบและความมั่นคงได้ มนุษย์แต่ละคนจึงต้องพึ่งพาตนเองเพื่อความอยู่รอดและปกป้องผลประโยชน์ของตนเอง สิ่งนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งและความหวาดกลัวต่อกัน เนื่องจากไม่มีการประกันความปลอดภัยจากการโจมตีหรือการละเมิดของผู้อื่น ฮอบส์เรียกสภาวะดังกล่าวว่า “สงครามของทุกคนต่อทุกคน” (War of All Against All) ฮอบส์เชื่อว่าแม้มนุษย์จะมีเหตุผลและความสามารถในการตัดสินใจ แต่เมื่อปราศจากกฎหมายและอำนาจส่วนกลาง เหตุผลนั้นกลับถูกใช้เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และสร้างข้อได้เปรียบเหนือผู้อื่น ส่งผลให้เกิดความหวาดระแวงและการแข่งขันกันอย่างรุนแรง สภาวะธรรมชาติจึงเต็มไปด้วยความไม่มั่นคงและขาดความไว้วางใจ ความหวาดกลัวต่อการถูกทำร้าย หรือการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน เป็นปัจจัยที่ผลักดันให้มนุษย์ตระหนักถึงความจำเป็นในการสร้างระบบที่สามารถปกป้องความปลอดภัยร่วมกันได้ (Gauthier, 1986) และเพื่อแก้ไขปัญหานี้ในสภาวะธรรมชาติ มนุษย์จึงตกลงร่วมกันสร้าง สัญญาประชาคม (Social Contract) โดยสละเสรีภาพบางส่วนและมอบอำนาจให้แก่อำนาจส่วนกลางหรือรัฐ (Commonwealth) เพื่อทำหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสังคม

สัญญาประชาคมนี้เป็นการยินยอมโดยสมัครใจของแต่ละบุคคลที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบที่รัฐกำหนด เพื่อแลกกับความปลอดภัยและสิทธิขั้นพื้นฐานที่ได้รับการปกป้องจากรัฐ ฮอบส์เรียกอำนาจส่วนกลางที่เกิดจากสัญญานี้ว่า “เลเวียธาน” (Leviathan) ซึ่งเป็นตัวแทนของอำนาจอธิปไตยที่ไม่อาจแบ่งแยก (Hobbes, 1651) และฮอบส์เน้นว่า

รัฐที่เกิดขึ้นจากสัญญาประชาคมต้องมีอำนาจสูงสุดในการบังคับใช้กฎหมายและลงโทษผู้ละเมิดกฎ เพื่อสร้างความไว้วางใจระหว่างสมาชิกในสังคม บทบาทของรัฐไม่เพียงจำกัดอยู่ที่การรักษาความสงบเรียบร้อย แต่ยังรวมถึงการป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก เช่น สงครามหรือการแทรกแซงจากรัฐอื่น อย่างไรก็ตาม ฮอบส์ยอมรับว่า การมอบอำนาจให้รัฐอย่างเบ็ดเสร็จ (Absolute Power) อาจดูเหมือนเป็นการลดทอนเสรีภาพของประชาชน แต่เขาเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็น เนื่องจากการกระจายอำนาจหรือการแบ่งอำนาจอาจทำให้เกิดความขัดแย้งที่นำไปสู่ความไม่สงบในสังคม แนวคิดเรื่องสัญญาประชาคมของฮอบส์แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพส่วนบุคคลกับความสงบเรียบร้อยของสังคม เขาชี้ให้เห็นว่าการสละเสรีภาพบางส่วนเพื่อความมั่นคงส่วนรวมเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมมนุษย์ แม้แนวคิดนี้จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ในประเด็นเกี่ยวกับอำนาจเบ็ดเสร็จของรัฐ แต่ก็ยังคงมีความเกี่ยวข้องในบริบทปัจจุบัน โดยเฉพาะในการจัดการกับความขัดแย้งและความไม่สงบในสังคม เช่น การจัดการภาวะฉุกเฉิน การควบคุมโรคระบาด หรือการป้องกันภัยคุกคามต่อความมั่นคงของชาติ

สรุปได้ว่า แนวคิดของฮอบส์เกี่ยวกับสถานะธรรมชาติและความจำเป็นในการจัดตั้งรัฐสะท้อนถึงความพยายามในการสร้างระเบียบและความมั่นคงในสังคม ผ่านการสละเสรีภาพบางส่วนและยอมรับอำนาจของรัฐที่เข้มแข็ง แม้แนวคิดนี้จะเผชิญข้อวิพากษ์เกี่ยวกับความชอบธรรมของอำนาจเบ็ดเสร็จ แต่ก็ยังคงมีความสำคัญในเชิงปรัชญาและการเมืองในบริบทปัจจุบัน

รัฐที่เข้มแข็งและอำนาจสูงสุดในปรัชญาของโทมัส ฮอบส์

โทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เป็นผู้เสนอแนวคิดสำคัญเกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็งและอำนาจสูงสุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านผลงานทางปรัชญา Leviathan ฮอบส์เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการมีรัฐที่มีอำนาจสูงสุดแบบเบ็ดเสร็จ (Absolute Sovereignty) เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของสังคม โดยโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) ได้นำเสนอแนวคิด “เลเวียธาน” (Leviathan) ในผลงานชิ้นสำคัญของเขา คือ Leviathan ซึ่งเป็นคำเปรียบเปรยที่ฮอบส์ใช้สื่อถึงรัฐที่มีอำนาจสูงสุดและมีบทบาทสำคัญในการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม “เลเวียธาน” มาจากชื่อของสัตว์ประหลาดในพระคัมภีร์ไบเบิลที่มีพลังมหาศาลและเป็นสัญลักษณ์ของอำนาจที่ไม่อาจต้านทานได้ ฮอบส์เปรียบเปรยรัฐว่าเป็นเลเวียธานในแง่ที่รัฐมีอำนาจเบ็ดเสร็จ (Absolute Sovereignty) ที่รวบรวมความยินยอมของประชาชนผ่านสัญญาประชาคม (Social Contract) (Hobbes, 1651)

1. แนวคิดเรื่อง “เลเวียธาน” (Leviathan) ในฐานะรัฐที่เข้มแข็งในมุมมองของฮอบส์ไม่ใช่ตัวบุคคล แต่เป็นสัญลักษณ์ของรัฐหรือองค์กรส่วนกลางที่มีอำนาจสูงสุดในการ

ปกครอง ฮอบส์มองว่ารัฐเป็นสิ่งจำเป็นในการยุติความวุ่นวายที่เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ ในสภาวะธรรมชาติ (State of Nature) ซึ่งเต็มไปด้วยความหวาดระแวงและสงครามของทุกคนต่อทุกคน (War of All Against All) ซึ่งลักษณะเด่นของเลวีเอธานในฐานะรัฐที่เข้มแข็ง ได้แก่ อำนาจอสู่งสุด (Sovereignty) เลวีเอธานต้องมีอำนาจเหนือบุคคลและองค์กรใด ๆ ในสังคม เพื่อให้สามารถบังคับใช้กฎหมายและรักษาระเบียบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความเป็นเอกภาพ อำนาจของรัฐต้องไม่ถูกแบ่งแยกหรือกระจายไปยังองค์กรอื่น ๆ เพื่อป้องกันความขัดแย้งหรือการทำลายอำนาจรัฐ และการยินยอมร่วมกันของประชาชน เลวีเอธานเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนในสังคมตกลงมอบอำนาจผ่านสัญญาประชาคม เพื่อแลกกับความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย (Kavka, 1986) จะเห็นได้ว่า เลวีเอธานเกิดจากข้อตกลงร่วมกันของประชาชนในสังคมที่ต้องการหลีกเลี่ยงความวุ่นวายในสภาวะธรรมชาติ ประชาชนยินยอมมอบเสรีภาพบางส่วนให้แก่รัฐ เพื่อให้รัฐสามารถออกกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ฮอบส์เชื่อว่าการมีอำนาจส่วนกลางที่เข้มแข็งเพียงหน่วยเดียวเป็นวิธีเดียวที่จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมได้ (Hampton, 1986) ในแง่นี้ เลวีเอธานเป็นตัวแทนของเจตจำนงรวม (Collective Will) ของประชาชน ซึ่งยินยอมที่จะถูกปกครองเพื่อแลกกับความมั่นคง การปกครองที่เข้มแข็งนี้ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อจำกัดสิทธิของประชาชน แต่เพื่อปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของพวกเขาในระยะยาว (Skinner, 1996) เลวีเอธานของฮอบส์ได้รับความชอบธรรมจากการยินยอมของประชาชน อย่างไรก็ตาม รัฐที่เข้มแข็งในลักษณะนี้มักถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเป็นการให้อำนาจรัฐมากเกินไป อาจนำไปสู่การละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน (Gauthier, 1986) และฮอบส์ยืนยันว่า อำนาจอสู่งสุดของรัฐไม่ได้หมายถึงการใช้อำนาจโดยพลการ แต่รัฐต้องปกครองโดยยึดหลักกฎหมายและความยุติธรรม อย่างไรก็ตาม เขาไม่ได้เสนอระบบตรวจสอบและถ่วงดุล (Checks and Balances) ซึ่งเป็นเหตุให้แนวคิดนี้ถูกตั้งคำถามในเรื่องการป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ผิด (Tuck, 2002)

2. อำนาจอสู่งสุดของรัฐที่ไม่อาจแบ่งแยกหรือทำลายได้ ฮอบส์เน้นว่าอำนาจอสู่งสุดของรัฐต้องไม่สามารถแบ่งแยกหรือทำลายได้ เนื่องจากการแบ่งแยกอำนาจอาจทำให้เกิดความขัดแย้งในระบบการปกครอง ซึ่งจะบ่อนทำลายความมั่นคงของรัฐ (Gauthier, 1986) อำนาจอสู่งสุดของรัฐครอบคลุมการออกกฎหมาย การบังคับใช้กฎหมาย และการลงโทษผู้ละเมิด ฮอบส์มองว่าการใช้อำนาจที่เด็ดขาดนี้เป็นสิ่งจำเป็นในการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยประชาชนต้องยอมรับและปฏิบัติตามกฎหมายที่รัฐกำหนด แม้ว่ากฎหมายบางฉบับอาจจำกัดเสรีภาพส่วนบุคคลก็ตาม และฮอบส์ยืนยันว่า อำนาจของรัฐต้องไม่ถูกลดทอนโดยบุคคลหรือองค์กรอื่น หากรัฐไม่มีอำนาจที่เด็ดขาด อาจนำไปสู่การแย่งชิงอำนาจและความวุ่นวายในสังคม (Hampton, 1986)

3. บทบาทของรัฐในฐานะผู้รักษาความสงบและความมั่นคง ในปรัชญาของฮอบส์ บทบาทสำคัญที่สุดของรัฐคือการเป็นผู้รักษาความสงบและความมั่นคงในสังคม รัฐมีหน้าที่ปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน รวมถึงการป้องกันภัยคุกคามจากทั้งภายในและภายนอก รัฐต้องสร้างระบบกฎหมายที่ชัดเจนและมีการบังคับใช้ที่มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ประชาชนสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง ฮอบส์เห็นว่าการมีกฎหมายและอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายจะช่วยขจัดความหวาดระแวงและความขัดแย้งที่เกิดจากธรรมชาติของมนุษย์ (Skinner, 1996) บทบาทของรัฐยังรวมถึงการปกป้องสังคมจากภัยคุกคามภายนอก เช่น การป้องกันการรุกรานจากต่างชาติ และการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม เพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (Tuck, 2002)

สรุปได้ว่า แนวคิดของโทมัส ฮอบส์เกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็งผ่านสัญลักษณ์ "เลเวียธาน" เป็นการเน้นความสำคัญของการรวมศูนย์อำนาจเพื่อสร้างความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงในสังคม โดยรัฐที่เข้มแข็งเกิดขึ้นจากการยินยอมของประชาชนผ่านสัญญาประชาคม (Social Contract) เพื่อแลกกับความปลอดภัยและสิทธิขั้นพื้นฐาน ฮอบส์ชี้ให้เห็นว่าการมีอำนาจสูงสุดที่ไม่อาจแบ่งแยกหรือท้าทายได้เป็นสิ่งจำเป็นในการป้องกันความวุ่นวายและความขัดแย้งในสังคม แม้ว่าแนวคิดนี้จะถูกวิพากษ์ในแง่ของการลดทอนเสรีภาพและขาดกลไกการตรวจสอบอำนาจ แต่ก็ยังคงมีความเกี่ยวข้องในเชิงปรัชญาและการเมือง โดยเฉพาะในบริบทที่รัฐต้องรับมือกับความไม่สงบและความซับซ้อนในยุคปัจจุบัน แนวคิดเลเวียธานของฮอบส์ยังเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการวิเคราะห์บทบาทของรัฐที่มีอำนาจเข้มแข็งเพื่อสร้างความสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพในสังคมประชาธิปไตย

ข้อวิพากษ์และข้อจำกัดของรัฐที่เข้มแข็งตามแนวคิดของโทมัส ฮอบส์

แนวคิดของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) เกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็งและอำนาจสูงสุด เป็นรากฐานสำคัญของปรัชญาการเมืองในยุคใหม่ แม้ว่าแนวคิดนี้จะช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความจำเป็นของรัฐที่เข้มแข็งในบริบทของสังคมที่ไร้ระเบียบ (State of Nature) แต่ก็ถูกวิพากษ์และตั้งคำถามในประเด็นเกี่ยวกับความชอบธรรมของอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (Absolute Power) การแทรกแซงชีวิตส่วนตัวของประชาชน และความขัดแย้งระหว่างการรักษาความมั่นคงของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น

1. ความชอบธรรมของอำนาจแบบเบ็ดเสร็จ (Absolute Power) ฮอบส์เสนอว่าอำนาจของรัฐควรเป็นแบบเบ็ดเสร็จเพื่อให้รัฐสามารถรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงได้อย่างมีประสิทธิภาพ เขาเชื่อว่าการแบ่งแยกอำนาจหรือการมีอำนาจคู่ขนานจะนำไปสู่ความขัดแย้งในระบบการปกครอง และบ่อนทำลายเสถียรภาพของรัฐ อย่างไรก็ตาม

การให้อำนาจรัฐอย่างเบ็ดเสร็จนี้ถูกวิพากษ์ว่าอาจนำไปสู่การปกครองแบบเผด็จการ (Authoritarianism) (Hampton, 1986) และข้อโต้แย้งสำคัญ คือ ความชอบธรรมของอำนาจแบบเบ็ดเสร็จจะอยู่ที่ความสามารถของรัฐในการปกป้องสิทธิและความปลอดภัยของประชาชน หากรัฐใช้อำนาจในทางที่ผิด เช่น ละเมิดสิทธิส่วนบุคคลหรือใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ของผู้มีอำนาจแบบเบ็ดเสร็จนี้จะกลายเป็นภัยต่อประชาชนเอง (Tuck, 2002)

2. ขอบเขตการแทรกแซงชีวิตส่วนตัวของประชาชนในแนวคิดของฮอบส์ รัฐมีสิทธิแทรกแซงชีวิตส่วนตัวของประชาชนเพื่อปกป้องความสงบเรียบร้อยและผลประโยชน์ของส่วนรวม อย่างไรก็ตาม ขอบเขตการแทรกแซงนี้เป็นประเด็นที่ถูกวิพากษ์อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตยที่ให้ความสำคัญกับเสรีภาพส่วนบุคคล ดังนั้น การควบคุมข้อมูลส่วนบุคคล การจำกัดเสรีภาพในการแสดงออก หรือการเฝ้าระวังประชาชน อาจสร้างความไม่พอใจและนำไปสู่การต่อต้านรัฐ แม้ว่าฮอบส์จะมองว่า การแทรกแซงนี้เป็นสิ่งจำเป็น แต่ในบริบทปัจจุบัน ประชาชนมักตั้งคำถามเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างการแทรกแซงและการเคารพสิทธิเสรีภาพ

3. การขัดแย้งระหว่างการรักษาความมั่นคงของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน แนวคิดรัฐที่เข้มแข็งของฮอบส์มุ่งเน้นความมั่นคงเป็นเป้าหมายหลัก แต่สิ่งนี้อาจขัดแย้งกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนในบางกรณี เช่น การบังคับใช้กฎหมายที่จำกัดเสรีภาพในการเดินทางหรือการแสดงออก หรือการใช้อำนาจเพื่อปิดกั้นการวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล (Berlin, 1969) และข้อวิพากษ์ในประเด็นนี้ คือ รัฐอาจใช้อำนาจเกินขอบเขตในนามของ "ความมั่นคง" ซึ่งอาจนำไปสู่การลดทอนสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น กรณีการออกกฎหมายฉุกเฉินหรือการควบคุมสื่อในบางประเทศ แม้ว่าแนวคิดของฮอบส์จะเสนอว่าความมั่นคงควรมีความสำคัญเหนือสิทธิส่วนบุคคล แต่ในสังคมปัจจุบัน หลักการประชาธิปไตยมักให้ความสำคัญกับการรักษาสมดุลระหว่างสองประเด็นนี้ (Sen, 1999)

สรุปได้ว่า ข้อวิพากษ์และข้อจำกัดของรัฐที่เข้มแข็งตามแนวคิดของโทมัส ฮอบส์ สะท้อนถึงความซับซ้อนในการสร้างรัฐที่มีความสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงและการเคารพสิทธิเสรีภาพ แม้ว่าอำนาจแบบเบ็ดเสร็จจะช่วยรักษาความสงบเรียบร้อยในระยะสั้น แต่การใช้อำนาจดังกล่าวในระยะยาวอาจนำไปสู่การสูญเสียความไว้วางใจจากประชาชน แนวคิดนี้จึงเป็นบทเรียนสำคัญสำหรับการสร้างรัฐที่สามารถรักษาความมั่นคงได้โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชนในสังคมประชาธิปไตยยุคใหม่

ความเกี่ยวข้องของแนวคิดรัฐที่เข้มแข็งในบริบทสังคมร่วมสมัย

แนวคิดรัฐที่เข้มแข็งของโทมัส ฮอบส์ (Thomas Hobbes) แม้จะเกิดขึ้นในบริบทของสังคมในศตวรรษที่ 17 แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องอย่างยิ่งในบริบทของสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในยุคที่รัฐต้องเผชิญกับความท้าทายใหม่ ๆ เช่น ความไม่สงบทางการเมือง วิกฤตเศรษฐกิจ และความเหลื่อมล้ำทางสังคม การจัดการกับปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยแนวคิดของรัฐที่มีอำนาจเข้มแข็งเพื่อประกันความมั่นคงในขณะเดียวกันก็ต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน เช่น การจัดการปัญหาความไม่สงบและวิกฤตการณ์ทางการเมือง ในบริบทของความไม่สงบและวิกฤตการณ์ทางการเมือง เช่น ความขัดแย้งภายในประเทศ การแบ่งแยกทางอุดมการณ์ หรือการต่อต้านรัฐบาล แนวคิดของฮอบส์ที่เน้นการรวมศูนย์อำนาจสามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางการเมือง รัฐที่เข้มแข็งสามารถใช้อำนาจเพื่อควบคุมสถานการณ์ เช่น การบังคับใช้กฎหมายที่เข้มงวด หรือการกำหนดนโยบายเพื่อฟื้นฟูความเชื่อมั่นในรัฐ (O'Donnell, 1994) อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจของรัฐในกรณีนี้ต้องคำนึงถึงขอบเขตที่เหมาะสม เพื่อไม่ให้กลายเป็นการใช้อำนาจเกินจำเป็น ตัวอย่างเช่น การประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อควบคุมการประท้วง อาจช่วยแก้ปัญหาในระยะสั้น แต่ต้องมีการกำหนดขอบเขตอย่างชัดเจนเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งฮอบส์ ได้กล่าวถึง บทบาทของรัฐในการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความไม่เท่าเทียมเอาไว้หลายประเด็น แต่ก็ถือว่าเป็นหนึ่งในความท้าทายสำคัญในยุคปัจจุบันอย่างมาก โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมักนำไปสู่ความไม่พอใจและความตึงเครียดในสังคม

ฮอบส์มองยังมองอีกว่า รัฐมีหน้าที่ในการปกป้องประชาชนทุกคน โดยไม่แบ่งแยกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง การนำแนวคิดรัฐที่เข้มแข็งมาใช้สามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ได้ผ่านนโยบายที่ส่งเสริมความเท่าเทียม เช่น การจัดเก็บภาษีแบบก้าวหน้า การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน และการพัฒนาระบบสวัสดิการสังคม (Stiglitz, 2002) ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ บทบาทของรัฐในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจโลก เช่น การจัดตั้งโครงการช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะว่างงานและความยากจน หรือการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ แม้ว่ามาตรการเหล่านี้อาจดูเหมือนเป็นการแทรกแซงทางเศรษฐกิจ แต่ก็สะท้อนถึงความจำเป็นของรัฐที่เข้มแข็งในการรักษาเสถียรภาพของสังคม ดังนั้น จึงควรสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงและการเคารพสิทธิเสรีภาพของประชาชน ด้วยการให้ความสำคัญกับความมั่นคงของรัฐเป็นหลัก ซึ่งอาจขัดแย้งกับความคาดหวังในสังคมประชาธิปไตยที่เน้นสิทธิเสรีภาพของประชาชน การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ในบริบทปัจจุบันจึงต้องมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการรักษาความมั่นคงและการเคารพสิทธิพื้นฐาน

สรุปได้ว่า แนวคิดรัฐที่เข้มแข็งของโทมัส ฮอบส์ยังคงมีความเกี่ยวข้องในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยเฉพาะในด้านการจัดการปัญหาความไม่สงบ การลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงและเสรีภาพของประชาชน การประยุกต์ใช้แนวคิดนี้ต้องคำนึงถึงความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

1. ความสัมพันธ์ระหว่างเสรีภาพและความมั่นคงในรัฐที่เข้มแข็ง ชี้ให้เห็นว่าการสละเสรีภาพบางส่วนภายใต้สัญญาประชาคม (Social Contract) เป็นพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างรัฐที่เข้มแข็ง แนวคิดนี้สะท้อนความจำเป็นในการสร้างสมดุลระหว่างเสรีภาพและความมั่นคงในบริบทการเมืองร่วมสมัย

2. การตีความใหม่ของแนวคิด “เลเวียธาน” ในบริบทปัจจุบัน ให้สอดคล้องกับเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์และสังคมดิจิทัล เช่น การจัดการภัยคุกคามทางไซเบอร์ การควบคุมโรคระบาด และการป้องกันความไม่สงบทางการเมือง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นและความเกี่ยวข้องของแนวคิดนี้ในศตวรรษที่ 21

3. ข้อวิพากษ์เกี่ยวกับขอบเขตอำนาจรัฐ แนวคิดรัฐที่เข้มแข็งของฮอบส์ถูกวิพากษ์ในประเด็นเกี่ยวกับอำนาจเบ็ดเสร็จ โดยบทความชี้ให้เห็นว่ารัฐควรมีการกำหนดขอบเขตอำนาจอย่างชัดเจน เพื่อป้องกันการใช้อำนาจในทางที่ผิด และเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ในบริบทประชาธิปไตยที่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความนี้ คือ เน้นถึงความสำคัญของการสร้างรัฐที่เข้มแข็งในบริบทสังคมร่วมสมัย โดยใช้แนวคิดของฮอบส์ในการจัดการความท้าทายใหม่ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันก็คำนึงถึงความสมดุลระหว่างความมั่นคงของรัฐและเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้รัฐสามารถตอบสนองความต้องการของสังคมได้อย่างยั่งยืนและเหมาะสมกับยุคสมัย

สรุป

บทความเรื่อง ปรัชญาทางการเมืองว่าด้วยรัฐที่เข้มแข็งของโทมัส ฮอบส์ ผู้เขียนได้นำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดปรัชญาการเมืองของโทมัส ฮอบส์ เกี่ยวกับรัฐที่เข้มแข็ง โดยมุ่งเน้นบทบาทของรัฐที่มีอำนาจสูงสุดในการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของสังคม โดยฮอบส์เสนอว่า ในสภาวะธรรมชาติ ซึ่งมนุษย์มีเสรีภาพสมบูรณ์แต่ขาดความปลอดภัย มนุษย์ต้องสร้างสัญญาประชาคม เพื่อยอมอำนาจให้กับรัฐ หรือ “เลเวียธาน” ซึ่ง

เป็นตัวแทนของอำนาจสูงสุด พร้อมทั้งได้วิเคราะห์ข้อวิพากษ์เกี่ยวกับแนวคิดนี้ เช่น ความชอบธรรมของอำนาจเบ็ดเสร็จ การแทรกแซงชีวิตส่วนตัวของประชาชน และการขัดแย้งระหว่างความมั่นคงของรัฐกับสิทธิเสรีภาพของประชาชน ซึ่งชี้ให้เห็นว่า แนวคิดของฮอบส์ยังคงมีความเกี่ยวข้องในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในการจัดการปัญหาความไม่สงบ ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ และการสร้างสมดุลระหว่างความมั่นคงและสิทธิเสรีภาพ ดังนั้น แนวคิดรัฐที่เข้มแข็งของฮอบส์ยังคงมีคุณค่าในฐานะรากฐานปรัชญาการเมืองสมัยใหม่ แต่ต้องถูกตีความและปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมร่วมสมัย เพื่อให้รัฐสามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างยั่งยืนและสมดุลในทุกมิติ จึงสรุปได้ว่า รัฐที่เข้มแข็งในมุมมองของโทมัสฮอบส์ คือ รัฐที่มีอำนาจอธิปไตยที่เด็ดขาดและรวมศูนย์ อำนาจนี้เกิดขึ้นจากการที่มนุษย์ยอมสละเสรีภาพบางส่วนเพื่อความปลอดภัยและความสงบเรียบร้อยของสังคม

เอกสารอ้างอิง

- พิชาย รัตนดิถ ฦ ฎเก้ต. (2566). *อำนาจในมุมมองนักปราชญ์ (5): โทมัส ฮอบส์- อำนาจมิใช่โองการสวรรค์ แต่เป็นสัญญาาร่วมของมนุษย์*. สืบค้น 19 พฤศจิกายน 2567, จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9660000094741>
- Berlin, I. (1969). *Two Concepts of Liberty*. New York: Oxford University Press.
- Gauthier, P. D. (1986). *The Logic of Leviathan: The Moral and Political Theory of Thomas Hobbes*. New York: Oxford University Press.
- Hampton, J. (1986). *Hobbes and the Social Contract Tradition*. England: Cambridge University Press.
- Hobbes, T. (1651). *Leviathan*. London: Penguin Books.
- Kavka, G. S. (1986). *Hobbesian Moral and Political Theory*. New Jersey: Princeton University Press.
- Sen, A. (1999). *Development as Freedom*. New York: Oxford University Press.
- Skinner, Q. (1996). *Reason and Rhetoric in the Philosophy of Hobbes*. England: Cambridge University Press.
- Stiglitz, j. (2002). *globalization and its discontents*. New York: w.w. norton & company.
- Tuck, R. (2002). *Hobbes: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.